

Roll No.

Total No. of Pages : 4

Total No. of Questions : 8

उत्तरमध्यमा द्वितीयखण्ड वार्षिक परीक्षा 2022-23

विषय कोड : 1220

वास्तुविज्ञानम्

समय : 3 घण्टे

पूर्णांक : 100

1. उचितं विकल्पं चिनुत -

1×6=6

(क) पूर्वदिशि रोपण योग्य वृक्षः वर्तते—

(अ) वटवृक्षः

(ब) प्लक्षः

(स) अश्वत्थः

(द) आम्रवृक्षः

(ख) “स्तम्भस्य” पर्याय शब्दः वर्तते—

(अ) अणु

(ब) करण

(स) स्थाणुः

(द) शुम्पः

(ग) स्तम्भस्य मानं अधिष्ठानस्य ऊर्ध्व मानस्य भवति—

(अ) द्विगुणं

(ब) चतुर्गुणं

(स) दशगुणं

(द) त्रिगुणं

(घ) “मयमते” षोडशाध्याये वर्णनमस्ति—

(अ) शिलालक्षणम्

(ब) प्रस्तरकरणम्

(स) योतिका

(द) श्रीबन्धम्

(ङ) उपपीठ विधानं मतं वर्तते—

(अ) द्विधा

(ब) त्रिधा

(स) चतुर्धा

(द) पञ्चधा

(च) खट्वाङ्गां नन्दकं शान्तिं हेमजं वर्तते—

(अ) वरुणस्य

(ब) इन्द्रस्य

(स) यमस्य

(द) क्षेत्रपालस्य

2. रिक्त स्थानानि पूरयत —

1×6

(क) दहते पापं स्वर्गं मोक्षं ददाति च।

(ख) नवभागं गृहं कृत्वा दक्षिणे।

(ग) धनरत्नानि ज्येष्ठे मृत्युस्तथैव च।

(घ) कार्यं तिलैस्तुल्यं सुशोभनम्।

(ङ) यथाशोभं यथाचित्रं कर्णपालिका।

(च) पादाग्रं विपुलं यत्तुतद् कथ्यते।

3. उचितं मेलनं कुरुत —

1×6

'अ'

'ब'

(क) मासूरमानानि

सुभद्रः

(ख) उपपीठः

चतुर्दशः

(ग) शल्योद्धाराध्यायः

प्रथमोऽध्यायः

(घ) भूपरिग्रहाध्यायः

द्वितीयोऽध्यायः

(ङ) आषाढमासः

क्षत्रिया

(च) मधुरसः

विप्रस्य

4. सत्यासत्यं लिखत—

1×6

- (क) वास्तुरत्नावल्याः चतुर्थोऽध्यायः गृहद्वार निर्णयाध्यायः।
- (ख) सचिवानां पञ्च गृहाणि भवन्ति।
- (ग) धनुः कुम्भे अष्टङ्गुल्यः मकरे षडङ्गुल्यं तथा।
- (घ) वास्तुरत्नावली ग्रन्थस्य रचनाकारः जीवनाथ दैवज्ञः।
- (ङ) इष्टिका चूर्णं सङ्घातं प्रस्तरस्तम्भ विस्तरम्।
- (च) मयमतस्य द्वादशाध्याये प्रस्तरकरणं वर्णम् अस्ति।

5. एकपदेन उत्तरत —

1×6

- (क) कति विभागे दश-दश पूर्वोत्तरायता रेखाः ?
- (ख) मन्त्रिणः कति वेश्मानि गृहाणि भवति ?
- (ग) पूर्वं द्वारस्य फलं किम् ?
- (घ) नूतन गृहे कः काष्ठः प्रशस्यते।
- (ङ) शिलान्यासः कस्मिन् कोणे एव करणीयम् ?
- (च) वैशाख मासे गृहारम्भस्य फलं किम् ?

6. लघूत्तरीय प्रश्नाः —

- (क) सुप्तभूमेर्लक्षणं लिखत।
- (ख) गृहकूप निर्माणे दिग्दर्शनेन फलं लिखत।
- (ग) पश्चिम द्वारफलं लिखत।
- (घ) गृह समीपस्थ शुभाशुभ वृक्षाणां वर्णनं कुरुत।

2

2

2

3

(ङ) इष्टिका लक्षणं लिखत।

3

(च) गृहस्याग्नि कोणे स्तम्भरोपणं लिखत।

3

7. दीर्घोत्तरीय प्रश्नाः —

(क) “मासे तपस्ये तपसि” इति श्लोकं प्रपूरयत।

3

(ख) भूमेर्वर्णं विचाराणां स्पष्टीकरणं कुरुत।

4

(ग) कूर्मपृष्ठभूमेः लक्षणं लिखत।

4

(घ) वास्तुरत्नावल्याः द्वार निर्णयं विवेचयत।

4

(ङ) वास्तुरत्नावली ग्रन्थस्य मंगलाचरणं विलिख्य भूमेः वर्णं स्पष्टयत।

5

(च) मयमते प्रस्तरकरणे उत्तर वाजनौ प्रमालिका च प्रतिपादयत।

5

(छ) स्तम्भस्य मान भेदयोः स्पष्टीकरणं प्रतिपादयत।

5

8. विश्लेषणात्मक प्रश्नाः —

(क) वृक्ष संग्रहणे वास्तुशास्त्रस्य भूमिकां स्पष्टयत।

5

(ख) मयमतानुसारं भूमि भेदं वर्णयत।

5

(ग) वलिदान प्रकारः विलिख्यताम्।

5

(घ) मयमतानुसारं पदविन्यासे दैवत स्थानानि निरूपयत।

5

(ङ) वास्तु त्रय विभागं निरूप्यताम्।

5